

Београд, 30. 04. 2020.

СТРУЧНОМ САВЕТУ ГАЛЕРИЈЕ САНУ

Рецензија текста *Уметнички преображаји Влаха Буковца*
у контексту европског сликарства

Проф. др Миодраг Марковић
дописни члан САНУ

Пре извесног времена достављен ми је на рецензију рукопис студије *Уметнички преображаји Влаха Буковца у контексту европског сликарства* чији је аутор др Игор Борозан, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду. Планирано је да та студија буде објављена као пратећа публикација изложбе дела *Влаха Буковца* у Галерији САНУ. Након што сам прочитао рукопис, саопштавам своје мишљење о њему.

Влахо Буковац (1855–1922) један је најзначајнијих јужнословенских сликара с краја XIX и почетка XX века. Рођен у Цавтату, као Бјађо Фађони, у породици која је водила порекло из околине Ђенове и из Дубровника, сликарство је учио на *École des Beaux-Arts* у Паризу (1877–1880), код Александра Кабанела, истакнутог представника француског академизма. После школовања већи део живота провео је најпре у Паризу, а касније у Прагу, где је радио као професор на Академији ликовних уметности (1903–1922). У међувремену је живео у Загребу (1893–1898), Цавтату (1898–1902) и Бечу (1902–1903). У Загребу брзо постаје средишња личност свих уметничких догађања па је 1897. изабран за председника новооснованог Друштва хрватских уметника. У више наврата боравио је и радио у Србији и Црној Гори. Још као студент на Цетињу (1879) слика књаза Николу, младог престолонаследника Данила и митрополита Илариона Рогановића. Године 1882. позван је у Београд на двор Обреновића да портретише краљицу Наталију. Истом приликом ради портрете краља Милана и престолонаследника Александра. Тада је портретисао и Лазу Лазаревића, угледног српског лекара и књижевника. Следеће године позван је на Цетиње да би урадио портрете знаменитих личности црногорске историје, али се опет бавио и портретисањем чланова породице књаза Николе. Крајем јануара 1884. изабран је за дописног члана Српског ученог друштва у Београду, а убрзо након оснивања Српске

краљевске академије постао је њен почасни члан (новембра 1892). Десетак година касније (1901) у Смедереву је, на летњем двору Обреновића, портретисао краља Александра и краљицу Драгу, а недуго након Мајског преврата 1903. ради портрет краља Петра Карађорђевића. Као следбеник идеје о стварању јединственог југословенског културног простора учествује на Првој југословенској уметничкој изложби у Београду 1904. године. Фебруара 1905. постао је дописни члан Српске краљевске академије. Последњи пут је боравио у Србији 1922. године, када је портретисао краља Александра Карађорђевића. Непосредно по повратку у Праг умро је од можданне капи (23. април 1922).

Због наведене делатности у Србији и Црној Гори Буковац се с правом сматра за најважнијег династичког сликара српских владара модерног доба. Добро је познат и значај који је он имао за развој нашег модерног сликарства као педагог – на Прашкој академији био је учитељ многим српским сликарима који су касније стекли важно место у националној историји уметности (Тодор Швракић, Јован Бијелић, Милан Коњовић, Коста Хакман, Иван Радовић итд.). Стога је сасвим оправдана намера да се предстојећом изложбом и пратећом публикацијом широка публика детаљно упозна са значајем Буковчеве уметничке делатности за српску средину и уопште за југословенски културни простор.

Рукопис *Преображаји Влаха Буковца у контексту европског сликарства* садржи 195 страна дигитално куцаног и обрађеног текста (око 485.000 словних места), праћеног напоменама. Текст се састоји од четири главе: I *Доба истраживања (1866–1877): између Новог света и завичаја*, II *Доба формирања у Паризу (1877–1893): утемељење салонског сликара*, III *Доба етаблирања у Загребу (1893–1898): ”принц сликар” и Grand décor* и IV *Доба ре-креирања у Прагу (1903–1922): академик као естетa (декадент)*. Свака глава издељена је на више поглавља. Прва их има четири, трећа и четврта по шест, а друга, најопширнија, издељена је на чак деветнаест одељака. У оквиру наведене структуре, аутор пажљиво, темељно и детаљно, у складу са методолошким начелима савремене историје уметности, истражује најпре историографију о Буковцу, затим његов живот, школовање, амбијент у коме је стицао сликарска звања, учитеље и узоре, стваралачке предилекције и преокупације, фазе у уметничком развоју и трансформације ликовног израза, јавни ангажман, као и многа друга питања важна за темељно проучавање стваралаштва великог сликара.

Нема никакве сумње да рецензирана студија нуди нов, садржајан и слојевит увид у живот и дело Влаха Буковца. У њој су место и улога угледног далматинског сликара у развојном току наше новије уметности први пут научно обрађени на свеобухватан начин. Употпуњена изложбом, студија др Игора Борозана допринеће да се изнова и свестрано сагледа Буковчев целокупан опус. Имајући у виду и чињеницу да је Буковац био дугогодишњи уважени члан куће у којој се изложба приређује, топло препоручујем да се студија публикује.

С поштовањем,

Проф. др Миодраг Марковић
дописни члан САНУ